

**SERIÁLY JAROSLAVA DIETLA MUŽ NA RADNICI
A OKRES NA SEVERU – JEJICH ÚLOHA V RÁMCI VYSÍLÁNÍ
ČESKOSLOVENSKÉ TELEVIZE
A DOBOVÉ HODNOCENÍ V MÉDIÍCH**

PETR BEDNAŘÍK

Dietlova seriálová tvorba jistě i dnes představuje námět k diskusi, jak tyto seriály přispívaly k plnění propagandistické úlohy normalizační Československé televize. Tento příspěvek se zaměří na seriály *Muž na radnici* a *Okres na severu*. Připomene, za jakých okolností vznikaly. Dobově podmíněné hodnocení seriálů vystihují jejich recenze v tehdejšímu tisku.¹

Základním nástrojem tvorby programu Čs. televize byl tzv. Ideově tematický plán, který formuloval vždy na nadcházející rok s výhledem ještě na rok další, co vše bude televize natáčet. Ideově tematický plán sestavovalo vedení televize na základě podkladů od jednotlivých hlavních redakcí. Plán musel být předložen k posouzení aparátu ÚV KSČ. Hraná tvorba často vznikala ve výkladu Ideově tematického plánu jako příspěvek Československé televize k nějakému výročí, ať již historické události nebo významné osobnosti. Dalším zdůvodněním vzniku díla mohla být charakteristika, že se jedná o příspěvek televize k významné vnitropolitické události.²

Seriál *Muž na radnici* vznikl jako příspěvek Čs. televize k volbám do zastupitelských sborů v roce 1976. Seriál byl prací scenáristy Jaroslava Dietla a režiséra Evžena Sokolovského.³ Tato dvojice předtím poprvé spolupracovala při vzniku seriálu *Nejmladší z rodu Hamrů*, který byl věnován tématu vývoje našeho zemědělství. V televizním vysílání se tento seriál poprvé objevil v roce 1975. Po Hamrovi dostal Dietl za úkol napsat seriál o životě a práci předsedy městského národního výboru. Samotné natáčení probíhalo v první polovině roku 1976. Pokud měli tvůrci stihnout premiéru před říjnovými volbami, tak museli pracovat velmi rychle. Interiéry byly natočeny v pražském televizním studiu Burza. Exteriérové scény vznikaly v Hradci Králové a Berouně. Velkou pozornost, kterou vedení Čs. televize seriálu věnovalo, dokumentuje i fakt, že se natáčelo na barevný záznam. Předchozí seriál *Nejmladší z rodu Hamrů* byl černobílý. V dubnu a květnu 1976 se v tisku objevily informace o natáčení. V té době byl seriál zmiňován pod původním názvem *První muž na radnici*. Slovo „první“ z názvu zmizelo až po ukončení natáčení. V tisku můžeme zaznamenat názory režiséra Evžena Sokolovského. Vyjádřil se k shodným prvkům seriálů. „Co však podle mého mínění oba seriály sblíží, to je poctivá dramatikova snaha zachytit obrovskou práci, obrovské dílo, které socialistický člověk vytváří. Dietlovy scénáře nejsou psány á la these, všechno zde má

svou konkrétní lidskou podobu, je převedeno na lidského činitele v celé jeho rozpornosti a složitosti.“ Podle Sokolovského se v příběhu ukazuje přes jednotlivé lidské příběhy pravda socialistické společnosti. „Důraz kladu především na to, abychom ukázali, že k vítězství vedou velmi často krušné cesty, že se k němu člověk musí ‚probolet‘. Chceme vyjádřit, co je lidské štěstí, že ho nelze dosáhnout náhodou nebo zadarmo. Teprve štěstí, k němuž se člověk usilovně dopracuje, má skutečnou hodnotu.“⁴⁴

Seriál zachycuje období let 1971–1976. Hlavním hrdinou je předseda Městského národního výboru ve Starém Kunštátu František Bavor. Je důležité zdůraznit zachycovaná léta. V roce 1971 se v Československu konaly volby do zastupitelských sborů. Byly to první volby, kdy se na kandidátku Národní fronty dostali již jen komunisté, kteří úspěšně prošli stranickými prověrkami. Bavor je v roce 1971 poslancem národního výboru, ale není v žádné funkci. Pracuje jako technik v továrně. Starý Kunštát je charakterizován jako místo s řadou rozestavěných staveb ze 60. let (kulturní dům, internát, bazén), které nynější vedení města není schopno dokončit. Proto stranické orgány požadují změnu ve vedení města. Asi bychom očekávali, že vina za tento stav bude dána komunistům z období let 1968–1969, kteří již ve funkcích nejsou. Dietlova konstrukce je jiná. Bavor střídá předsedu Chovance, který byl ve funkci od roku 1959. Výměna nevede k tomu, že by Chovancova kariéra skončila, ale stává se naopak vedoucím odboru na okresním národním výboru. V seriálu pak je Bavorovým protivníkem. K dalším patří ředitel střední školy (v podání Josefa Chvalíny) a vedoucí odboru výstavby na městském národním výboru (hrál jej Ladislav Boháč). Jsou to vše lidé, kteří byli ve svých funkcích již v 60. letech. Jejich charakteristiku lze ukázat prostřednictvím slov herce Martina Růžka o postavě Chovance z roku 1976: „Nechápe, že dosavadní zaběhnutý způsob práce už nepostačuje, že úzký osobní pohled na věc je pohledem v podstatě škodlivým. Chovanec prostě nestačí tempu proměny, již naše společnost prodělává, a která se obráží v životě takového městečka, jakým je Starý Kunštát. Je to konečně i uražená ješitnost starého praktika, která už předem s nedůvěrou hledí na smělé plány mladších, s takovými funkcionáři se přece dnes setkáváme. Chovanec však není postavou vyloženě negativní, jistě se stal předsedou národního výboru pro své jiné dobré vlastnosti a přednosti. Nicméně v každodenním prudkém nasazení už nestačí s dechem. Proto zákonitě přenechává místo Bavorovi, aby se v závěru společně s ním i s ostatními těšil z úspěchu.“⁴⁵ V závěru seriálu Chovanec pochopí správnost Bavorových myšlenek a začne napomáhat jejich realizaci. Vedoucí odboru městské výstavby musí z funkce odejít a řediteli střední školy je sděleno, že se jeho jméno již neobjeví na kandidátce Národní fronty pro volby v roce 1976.

Seriál jasně zdůrazňuje, že teprve s příchodem nových lidí v roce 1971 se dávají věci do pohybu. Předseda Bavor začne prosazovat koncepci zásadní přestavby města. Chce nechat zbourat historické centrum a na jeho místě postavit panelové domy. Celý seriál ukazuje, jakým způsobem Bavor tento záměr prosazuje. Poslední díl je věnován velké oslavě kolaudace bytů v panelových domech. Bavorovi pomáhají při prosazování akce předseda KNV (hraje jej František Vicena) a předseda městského výboru strany (v hereckém podání Jaroslava Moučky). Také u nich platí, že do svých funkcí nastupují až v roce 1971. Seriál zachycuje, jak Bavor přesvědčuje občany města o nutnosti zbourat starou zástavbu. Argumentuje, že zájmy celku jsou nadřazeny zájmům jednotlivců. Každý rozumně uvažující člověk má pochopit, že když je nutné získat prostor pro výstavbu několika stovek bytů, tak majitel staré nemovitosti se musí

přizpůsobit, svůj dům prodat za tabulkovou cenu a nastěhovat se s ostatními do panelového domu.

Zajímavé je u tohoto seriálu propojování fikce a reality. Seriál byl natáčen částečně v Berouně, kde obdobnou přestavbu vedení města uskutečnilo. Staré centrum nechalo ve velké míře zbourat a nahradilo jej novými domy. Beroun je tak dnes městem, kde můžeme nalézt panelové domy hned v centru města. Seriál v podstatě měl přesvědčit diváky, že pokud se podobná stavební akce chystá v příštím volebním období i v jejich městě, tak by ji měli pochopit a podpořit. Propojení můžeme vidět také u představitele hlavní role Zdeňka Buchvaldka, který do té doby nebyl příliš známým hercem. Díky seriálu se jím stal. Jak herec v novinách zdůrazňoval, tak při natáčení mohl využít své zkušenosti ze stranických funkcí (člen Krajského výboru KSČ v Ústí nad Labem, člen jeho ideologické komise) i práce ve Svazu českých dramatických umělců (předseda severočeské pobočky SČDU a člen předsednictva ústředního výboru SČDU). V době natáčení seriálu byl ředitelem Realistického divadla v Praze, kam přešel z funkce ředitele Divadla pracujících v Mostě. Máme zde příklad umělce, uvědomělého normalizačního komunisty, u něž se strana zasazovala o zajištění jeho popularity.

Dietl si byl vědom, že děj seriálu se nemůže věnovat jenom pracovní tematice, a proto hrdinu nechal projít mnoha osobními problémy. První Bavorova manželka (hrála ji Svatava Hubeňáková) zahyne na konci prvního dílu při dopravní nehodě, kterou zavíní spadlý okap ze střechy. Na jeho špatný stav občané bezvýsledně upozorňovali dosavadní vedení města. Druhá manželka (v hereckém podání Jiřiny Bohdalové) je Bavorovi nevěrná a manželství skončí rozvodem. Bavorova dcera Bohunka (Milena Steinmasslová) je svobodnou matkou, když ji po zprávě o těhotenství opustí její přítel Vít (Jiří Štěpnička). Syn Přemek (Jan Hartl) se začne chovat jako namyšlený floutek a chce využívat vysokého postavení svého otce, který je ale důrazně proti tomu, aby syn měl nějakou protekci. Přemek kvůli špatnému prospěchu nedostuduje střední školu a opouští Starý Kunštát. Dietl ale měl rád šťastné konce, takže v posledním díle se vše v dobré obrátí. Bavor najde novou životní partnerku – rozvedenou učitelku z mateřské školy (hrála ji Eva Jakoubková), která přitom původně byla proti Bavorovi, protože dům jejich rodičů (také pedagogů) byl zbourán v rámci asanace. V závěru však nutnost změn pochopí a nastěhuje se s dcerou do panelového bytu. V poslední scéně seriálu jí Bavor pomáhá se stěhováním. Dcera Bohunka se provdá za architekta Mikuláše (v hereckém podání Františka Němce), který vyprojektoval přestavbu města. Syn Přemek se vrátí do rodného města a pracuje na stavbě panelového sídliště. Po letech odcizení se s otcem usmíří. Je ženatý a má malé dítě. Kolaudace je v závěrečném jedenáctém díle velkolepě oslavena. Předseda městského výboru KSČ Brandejs zde vystoupí s velkým projevem, v němž chválí činnost vedení města v uplynulém volebním období a říká, že dá tomuto vedení hlas v nadcházejících volbách.

Zde je právě důležité všimnout si načasování celého seriálu. První díl byl odvysílán 12. září 1976, další díly byly uvedeny vždy v pátek a v neděli. V sobotu byly dva díly reprizovány. Poslední jedenáctý díl se dostal na obrazovky v neděli 17. října a již 22.–23. října se konaly volby do všech zastupitelských sborů. Můžeme tedy říci, že seriál byl skutečně významným propagandistickým příspěvkem Čs. televize. Seriál v podstatě říkal: Na příkladu Františka Bavora vidíte, že vaši poslanci jsou lidé, kterým jde o blaho všech občanů. Neusilují o prosazování vlastních zájmů. Jsou to lidé jako vy. Žijí skromně. Mají jako vy problémy v osobním životě. Musí v práci bojovat o prosazení prospěšných myšlenek. Pracují v zastupitelských orgánech pro vás.

V tomto duchu se také nesla slova herce Zdeňka Buchvaldka v Rudém právu 14. října 1976. Buchvaldek zdůraznil, že během svého života se setkával se soudruhy, kteří své funkce chápali jako uvědomělou službu lidem a idejím socialismu. Tito lidé na sebe vzali odpovědnost za dosažené výsledky celé společnosti. Každý funkcionář by podle Buchvaldka měl mít odvahu otevřít každý problém, nebát se analyzovat jeho příčiny a otevřeně o nich hovořit s lidmi. „A ještě jednu věc jsem při práci na seriálu pochopil hlouběji než před tím a budu na ni myslet, až vhodím při volbách do urny svoje volební lístky, protože tady akt souhlasu s politikou naší strany a státu přece nemůže končit – mám na mysli to, že si nemohu myslet, že jsem si volbou svých poslanců zvolil nějaké svoje pečovatele, dobré skřítky, kteří mi splní každé přání. Budu si vědom toho, že jim musím také tím, co umím, pomáhat, aby ve své funkci mohli obstát. A obstát znamená urazit další kus cesty za našimi cíli. Jsou naše, společné, musíme o ně proto společně usilovat.“⁶

Novinové recenze byly velmi pozitivní. Dietl byl oceňován, že na obrazovku přivedl skutečného kladného hrdinu, kterému diváci věří. Zde lze citovat například recenzi Zemědělských novin s titulkem *Seriál, který se povedl*: „Muž na radnici je totiž dílem s velice závažnou a aktuální politickou tematikou. Nejde při tom jen o onen základní konflikt spojený s myšlenkou zbourat staré jádro města a na uvolněném místě postavit moderní lidské příbytky. Nejde jen o překážky, které musí František Bavor se svými spolupracovníky překonat, včetně odporu těch, kterým nová zástavba bere jejich domky a domečky, místa, s nimiž se szili a srostli tisíci pouty. Neméně podstatné je – a to je hodnota velice cenná, že autoři seriálu se úspěšně pokusili ukázat divákovi to, co jako občan, navštěvující občas svůj národní výbor nevidí a těžko vidět může. Nabídli mu totiž pohled na práci poslance tak říkajíc z druhé strany. To, že tento pohled byl proteplen lidskou srdečností a životní pravdivostí, je deviza, s níž to Muž na radnici u diváků vyhrál.“⁷ Citace z recenze Rudého práva (autor Josef Holý) charakterizuje propagandistický záměr seriálu: „... jako by seriál, vrcholící jen několik dní před volbami do zastupitelských sborů všech stupňů ČSSR, symbolizoval také uplynulých pět let života naší republiky. Období, v němž celá naše společnost dosáhla prudkého rozvoje ve všech oblastech své činnosti. Dosáhla ho pod novým vedením KSČ, vlády, za pomoci národních výborů všech stupňů, poctivé a usilovné práce mnohatisícové armády poslanců a milionů občanů, kterým není osud jejich vlasti lhostejným. Změněná tvář televizního Starého Kunštátu, proměněné postoje jeho obyvatel, to vše vytvořilo obraz vývoje socialistického Československa.“ Josef Holý chválí, že se tvůrcům podařilo vytvořit Františka Bavora jako člověka z typu lidí nesobeckých a nezištných, pro které je samozřejmé pracovat ve prospěch společnosti. Seriál podle Holého je dílem, s jakým se televizní divák často nesetkává. „Ukázal nám, v čem by měl spočívat náš přínos společnosti. Odhalil také mnohé z odpovědné práce stranických a státních orgánů. Tak se seriál o funkcionářích, komunistech, lidech, kteří svým životem chtějí sloužit všem, stal obrazem naší doby.“⁸

V recenzích se vedle Dietla a Sokolovského dočkali velké chvály herečtí představitelé – pochopitelně Zdeněk Buchvaldek za ztvárnění Františka Bavora a z dalších rolí především Josef Bláha jako temperamentní tajemník Hlavica, Jiřina Bohdalová jako druhá Bavorova manželka a Jaroslav Moučka v úloze předsedy městského výboru KSČ Brandejse.

Jako Kunštát pak měla být představována další města v republice. V den voleb vyšel v Lidové demokracii rozhovor s předsedou MěstNV v Berouně Františkem Dvořákem, který zde hovořil o tom, že město se potýkalo se stejnými problémy jako seriálový Kunštát. „Při

vykupování domků byla ze začátku menší bouřka, ale pak to lidé pochopili. Pochopili, že zájem celku je důležitější, než starosti jednoho člověka. Nastoupil jsem tady jako učitel ve dvaapadesátém roce a pamatuji si dobře na starého školníka Václava Kofnovce, který si koupil rodinný domek, na němž lpěl snad stejně jako ‚televizní učitel‘. Také mně ho bylo líto, ale co se dalo dělat.“ V závěru Dvořák uváděl konkrétní příklad, jak mu seriál pomohl. „Dnes ráno přišel jeden občan, který nám dělal dlouho problémy s odprodejem domku k demolici. Přišel a řekl: Víte, já se včera zase díval na ten seriál a tak jsem o tom přemýšlel. Víte co? Já ten domek prodám.“⁹

Po spočtení výsledků voleb byly publikovány nijak překvapivé celkové výsledky. Voleb se zúčastnilo 10 617 151 voličů, tj. 99,7 % registrovaných. Pro kandidáty Národní fronty hlasovalo do Sněmovny lidu Federálního shromáždění 99,97 %; do Sněmovny národů FS 99,97 %; do České národní rady 99,96 %; do Slovenské národní rady 99,98 %; do krajských národních výborů 99,96 % a do místních národních výborů 99,94 %.¹⁰

Další volby se konaly v roce 1981. Tehdy dvojice Dietl – Sokolovský přišla s dalším politicky exponovaným seriálem – s *Okresem na severu*. Tento seriál deklarovalo vedení Čs. televize jako svůj příspěvek k oslavám 60. výročí vzniku KSČ, k XVI. sjezdu KSČ i volbám do zastupitelských orgánů. V programu bylo opět vše pečlivě naplánováno. Sjezd se konal v novém Paláci kultury v Praze od 6. do 10. dubna. Již 15. dubna začala repríza *Muže na radnici*, která vzhledem k tempu vysílání středa – pátek – neděle skončila 8. května. O týden později 15. května byl uveden první díl seriálu *Okres na severu*. Týdně byly vysílány dva díly – v pátek a v neděli. Poslední třináctý díl televize uvedla v pátek 26. června, přičemž samotné volby do všech zastupitelských orgánů se uskutečnily 5.–6. června 1981.

Tentokrát byl hlavním hrdinou seriálu vedoucí tajemník okresního výboru KSČ Josef Pláteník. Seriál ukazoval jeho práci i osobní život, i když v případě tohoto seriálu výrazně převažovala práce. Pláteník byl představen jako člověk, který byl za války v odboji, poté pracoval jako montér. V 50. letech byl ředitelem chemičky. V roce 1965 se stal tajemníkem OV KSČ a v této funkci zvládl i období let 1968–1969. Děj seriálu se odehrává v letech 1978–1981. Pokud se František Bavor celý seriál zasazoval o přestavbu města, tak u Pláteníka prochází všemi díly jeho úsilí, aby se bývalý ředitel Hanych (hrál jej Petr Haničinec) mohl vrátit do vedení chemického závodu, když byl z této funkce na začátku seriálu odvolán. Pláteník se snaží celou dobu přesvědčit ostatní soudruhy, že Hanych je ten nejschopnější ředitel a byl v souvislosti s havárií v továrně odvolán z funkce neoprávněně. Seriál zdůrazňuje, že schopnosti všech lidí musí být využity pro budování socialismu.

Z hlediska výstavby seriálu je zajímavé, že Pláteníkovy protivníky musel Dietl nalézt mezi jinými komunisty. Vedle Josefa Pláteníka tu tedy máme i komunisty chybující. Zde si autor příspěvku dovolí provokativní myšlenku, že pokud by se Dietl dožil roku 1989, tak by možná řekl, že do seriálu *Okres na severu* se mu podařilo dostat řadu kritických pohledů na fungování komunistického systému. Pláteník nechá rozpustit vedení okresního výboru Socialistického svazu mládeže, jehož zástupci jsou zde představeni jako skupinka frajerů, kteří se věnují hlavně organizaci různých večírků na podnikových chatách. Ideologická tajemnice OV KSČ (herecká úloha Svatavy Hubeňákové) musí odejít z funkce, protože její syn je zatčen za kšeftování s valutami. Ředitel dolu (v podání Čestmíra Randy) skončí ve vězení, protože rozkrádal podnikové finance, pořádal velké večírky a falšoval hlášení o plnění plánu. Po návratu z vězení dělá popeláře. Pláteník má konflikt se svým tajemníkem pro průmysl Vejříkem (v hereckém

podání Petra Olivy), který se chce stát ředitelem chemičky. Tento tajemník je ukázán jako mladý ambiciózní soudruh, který nemá pro funkci ředitele schopnosti. Dietl by mohl říci, že tak poukázal na generaci mladých komunistů, kteří začali dělat kariéru za normalizace.

V kontrastu s těmito chybuujícími soudruhy je Pláteník ukázán jako vzor všech ctností. Člověk chápavý, naslouchající, ale rázně zasahující proti všem nepravostem. Stejně jako Bavorovi mu nejde o vlastní zájmy, ale o blaho celku. Vždy odhalí, když chce někdo zneužívat svoji moc. Pronáší věty o úloze komunistické strany. V seriálu je to člověk, který žije velmi skromně – bydlí v panelákovém bytě, jezdí starým autem, o víkendech navštěvuje kamaráda hajného (hrál jej Jiří Zahajský) a nepřeje si, aby jeho nejbližší měli nějaké výhody díky tomu, že jsou z rodiny vedoucího tajemníka. Pláteník je zde jako ten moudrý, který vždy zná řešení všech problémů. Manželka (Jiřina Švorcová) i dcera (Jarmila Švehlová) jsou učitelky. Pláteník si z počátku nerozumí se svým zetěm (Petr Svojtka), mladým inženýrem, který vidí jako ztrátu času, aby se člověk politicky angažoval. Posléze napětí mezi muži ustoupí, i když jejich životní postoje zůstávají rozdílné. Pláteník podpoří odchod zete a dcery do Třince, aby mohli začít pracovat ve městě, kde na ně nebude nahlíženo jako na příbuzné tajemníka okresního výboru strany.

Je tu prvek spojený s připomínkou roku 1968. V seriálu je postava novináře Prokopa (v hereckém podání Martina Růžka), který byl v roce 1968 šéfredaktorem okresních novin. Pláteník jej pak odvolal z funkce a Prokop pracoval jako zahradník. Pláteník v seriálu vysvětluje, že musel Prokopa vyhodit z funkce, protože se nebyl schopen dobře zorientovat v krizové politické situaci. Pláteník říká, že Prokop ale tento krok dnes již určitě chápe. Jako zahradník měl dobré posudky a nyní je na čase zavolat jej zpátky, což konkrétně spočívá v tom, že Pláteník prosadí, aby Prokop mohl vydat knihu o historii okresu. Pláteník vysvětluje svoji teorii o řece, kdy na jedné straně jsou komunisté. Na druhém břehu stojí nepřátelé a v řece ti, kteří pochybili a udělali chybu. O ně se musí strana zajímat a pokud pochopili své chyby, tak je strana zase musí přivést k práci pro socialismus. Zde můžeme vidět paralely k Dietlovu životu. Na počátku 70. let byl vyloučen z KSČ, ale vedení televize mu v roce 1974 nabídlo, aby napsal seriál o vývoji našeho zemědělství od roku 1945 do počátku 70. let. Po úspěchu *Nejmladšího z rodu Hamrů* pracoval Dietl pro televizi nepřetržitě až do své smrti v červnu 1985. I když zůstávalo, že byl externistou, nikoliv zaměstnancem Československé televize. S motivem roku 1968 byl spojen i milostný příběh Pláteníkovy sekretářky Zdeny (herecké úloha Renáty Doleželové). Její partner (jeden z funkcionářů okresního výboru SSM – hraje jej Josef Čáp) ji nechal s dítětem jako svobodnou matku. V seriálu Zdena naváže vztah s mladým Prokopem (v hereckém podání Jiřího Štěpničky). Chtějí se vzít. Zdena požádá Pláteníka, aby byl jejím svědkem. Až v té chvíli (značně nelogicky) zjistí mladý Prokop, u koho jeho snoubenka pracuje, a je zásadně proti. Vnímá Pláteníka jako člověka, který výrazně ublížil jeho otci. Zruší svatbu a zdá se, že vztah mladé dvojice skončil. Když ale Prokop zjistí, že Pláteník zajistil vydání knihy jeho otce, tak se vše v dobré obrátí. Svatba se uskuteční a Prokop nemá nic proti Pláteníkově přítomnosti. Dietlovi se tak jistě ke spokojenosti vedení Čs. televize podařilo zdůraznit, že rok 1968 by dnes již neměl negativně zasahovat do života mladých lidí.

Zajímavé je, že Dietl dostal milostný motiv i do aparátu okresního výboru KSČ. Druhá polovina seriálu zachycuje vývoj vztahu tajemnice pro zemědělství (hrála ji Jana Paulová) a tajemníka pro kulturu (v hereckém podání Petra Štěpánka), který je zakončen svatbou, na níž je Pláteník svědkem.

Recenze seriálu nebyly tak výrazně pozitivní jako u *Muže na radnici*. Výhrady byly k obsahu i realizaci. Mladá fronta si stěžovala na zobrazení Socialistického svazu mládeže: „Celkový pohled na SSM nepůsobil dost objektivně, protože se zdůrazňovaly jen některé problémy, které se sice v mládežnickém hnutí vyskytují, ale při nezbytném seriálovém zobecnění nastavují skutečnosti poněkud křivé zrcadlo. [...] Právo na autorskou nadsázku s sebou v daném případě přineslo i nebezpečí zkresleného pohledu na význam a činnost celé organizace SSM, jemuž se nepodařilo dostatečně čelit.“ Zajímavé mohou být výhrady k přílišnému zdůraznění hlavní postavy. Mladá fronta i k tomuto aspektu měla připomínky: „Okres na severu uspěl především postavou svého hlavního hrdiny, mnohem méně už jeho spoluhráči, jimž se už nedostalo dostatečného prostoru k tomu, aby si na jejich charakter a jednání mohl divák vytvořit vlastní názor z toho, jak je poznal v dramatické akci.“¹¹ Na tento problém upozornil v recenzi Rudého práva také Josef Holý: „V případě Okresu na severu zvláště vynikla jedna z těch stálých chyb – zveličení role jedince. Ze seriálu nakonec vytačila tak důležitou zásadu, jakou je kolektivnost práce stranického orgánu, oslabila tak ono kolektivní, soudružské moudro, které ve skutečnosti naplňuje veškeré dění uvnitř strany.“¹²

Recenzenti měli výtky k režii Evžena Sokolovského – zvláště kritizovali věčné kancelářské příchody a odchody postav, opakované jízdy autem, setkání na chodbě. Jako příklad tohoto pohledu můžeme uvést recenzi Petra Bílka v *Tvorbě*: „Z replik jednotlivých postav mohl divák postřehnout, že příběh třinácti dílů se odehrával zhruba během dvou let, i když v rovině obrazové, což způsobilo asi rychlé tempo natáčení, byla vidět jedna univerzální roční doba. Právě tato známá televizní citlivost na detaily odhalovala někdy nedostatek realizační nápaditosti, viz stereotypní příjezdy služební volhy přes cákající louži, Pláteníkovy příchody domů s obligátním cvaknutím vypínače, nepřiliš významově zatížené cesty zaměstnanců po chodbách sekretariátu, jednoznačná charakteristika svazáckých funkcionářů, průhledná až k zjednodušení.“¹³ Sokolovskému byl vytýkán také stereotypní výběr herců. Z recenze *Lidové demokracie*: „Režisér pracuje se základním kádrem herců, obsazuje je do podobných typů a jen částečně je obměňuje nebo přináší nové tváře. Vede to k hereckému stereotypu. I když tentokrát všichni představitelé odvedli pod jeho zkušeným vedením své role na vysoké profesionální úrovni, změna v obsazování by jistě byla ku prospěchu.“¹⁴ Recenzenti neopomenuli fakt, že ani Jaroslav Dietl se nevyhnul některým nelogičnostem. Z recenze *Zemědělských novin*: „Méně zdařile už vyšla autorovi intimní sféra jednotlivých postav, bylo kupříkladu těžko uvěřit mladému Prokopovi, že by nevěděl o zaměstnání Zdeny u Pláteníka, kde bylo zřejmé, že vše spěje k šťastnému konci a líbivému rozuzlení.“¹⁵ K výstavbě scénáře měla připomínky i *Lidová demokracie*: „Seriál splnil své ideové poslání, avšak ani tentokrát nebyl bez dílčích chyb. Slabou stránkou opět bylo propojení veřejných a soukromých osudů některých hrdinů. Stereotypní koloběh namlouvání, svateb a rozchodů se stále nemůže vymanit ze sentimentu a klišé.“¹⁶

Ve výsledku ale vždy recenzenti došli k tomu, že velkým přínosem seriálu bylo zobrazení odpovědné práce stranického tajemníka jako kladného hrdiny naší doby. Tento obrat od kritiky k pozitivnímu vyznění, který se v recenzích opakoval, si můžeme ukázat na příkladu deníku *Práce*: „Bylo by možné zkoumat míru autorovy licence použité při zobrazování ústředních i dílčích konfliktů. Nesmíme mu však vyčítat, že by jeho dílo bylo bezkonfliktní nebo v něm docházelo k potlačování a různému uhlazování střetů mezi postavami. Snad můžeme připustit, že seriál obsahoval sekvence, jejichž umělecká a myšlenková důsažnost nebyla velická.

Musíme však konstatovat, že Okres na severu jako celek představuje závažné dílo o naší současnosti.¹⁷

Velké chvály se dočkal Jaroslav Moučka v hlavní roli čestného a pracovitého hrdiny. Z recenze Josefa Holého v Rudém právu: „Z mnoha dopisů čtenářů a osobních kontaktů s mnoha lidmi dnes jasně cítíme, že pro ně Pláteník zvýraznil rysy, které předpokládáme u každého čestného komunisty, že se jim stal podnětem pro vlastní práci a postoje, že jim v mnohém ozřejmil významné a odpovědné postavení strany ve společnosti – to je dobrý výsledek.“¹⁸ Z dalších hereckých výkonů byl oceňován ještě Petr Oliva za roli inženýra Vejřníka. Tím ale chvála hereckého obsazení většinou končila.

Recenze zdůrazňovaly, že je velmi záslužné ukázat činnost stranického funkcionáře. Divákům tak byl představen hrdina současnosti a ukázány problémy, s nimiž se musí ve své každodenní práci potýkat. Z recenze Zemědělských novin: „Ideové poselství Okresu na severu akcentuje myšlenky, jež zazněly z tribuny XVI. sjezdu KSČ, přičemž tvůrci seriálu viditelně usilovali o seriózní pohled bez růžových nebo naopak černých brýlí. Okres na severu je v tomto smyslu seriálem, který chce reagovat aktuálně na bezprostřední společenské požadavky doby a přitom v příběhu, který obsahuje dramatické zvraty i melancholicky líbivé situace, jako základní morální vlastnosti socialistického člověka vyzdvihuje obětavost, skromnost, pracovitost, nezištnost, charakterovou čistotu a ideovou pevnost.“¹⁹

A ještě lze v této souvislosti citovat závěr recenze Mirky Spáčilové ve Svobodném slovu o úloze seriálu: „Připomněl nezastupitelnou úlohu strany v naší společnosti, přiblížil každodenní hrdinství jejich pracovníků na všech úrovních a v neposlední řadě vyvolal rozpravu o problémech, které – mnohdy poprvé – přivedl na obrazovku. A to byl záměr tvůrců, který se stal zároveň jejich odměnou za seriál, jenž důstojně a podle svých nejlepších možností přispěl k oslavám 60. výročí založení a XVI. sjezdu KSČ.“²⁰

Uváděli jsme výsledky voleb v roce 1976, tak je na místě doplnit čísla za rok 1981, které jasně dokládají, že k žádným změnám nedošlo. Voleb se účastnilo 10 736 312 voličů, tj. 99,51 %. Pro kandidáty Národní fronty hlasovalo do Sněmovny národů Federálního shromáždění 99,96 % voličů; do Sněmovny lidu FS 99,96 %; do České národní rady také 99,96 %; do Slovenské národní rady 99,98 %; do krajských národních výborů 99,97 %; do ONV 99,96 % a do MNV 99,69 %.²¹

POZNÁMKY

- 1 Studie vznikla v rámci výzkumného záměru FSV UK, MSM0021620841 Rozvoj české společnosti v EU, výzvy a rizika.
- 2 Fungování Československé televize v době normalizace popisuje Jarmila Cysařová v publikaci *Televize a totalitní moc 1969–1975. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 1998.*
- 3 Jaroslav Dietl (1929–1985). S televizí spolupracoval již od jejích počátků v roce 1953. Po skončení studia na FAMU v ní byl od roku 1955 zaměstnán jako scenárista a dramaturg. V 50. a 60. letech psal scénáře komedií, původních televizních her a adaptací literárních děl. Dietl byl scenáristou a dramaturgem seriálů *Rodina Bláhova* (1959–1960), *Tři chlapi v chalupě* (1961–1963) a *Eliška a její rod* (1966). Na počátku 70. let byl Dietl při stranických prověrkách vyškrtnut z KSČ a následně mu Čs. televize ukončila zaměstnanecký poměr. K psaní seriálů se vrátil v roce 1974 jako autor seriálu *Nejmladší z rodu Hamrů*. Dietl pak napsal celou řadu televizních seriálů, které měly u diváků velký ohlas. Nejúspěšnější byla *Nemocnice na kraji města* (1978 a 1981). Vedle seriálů se Dietl věnoval tvorbě televizních inscenací a zábavných pořadů. Psal také divadelní hry a filmové scénáře.

Evžen Sokolovský (1925–1998). Po působení v Horáckém divadle v Jihlavě a v pražském Divadle S. K. Neumanna byl v letech 1959–1967 hlavním režisérem Státního divadla v Brně. Současně vedl v letech 1961–1967 satirickou scénu Večerní Brno. V 60. letech se podílel také na zahájení dramatického vysílání brněnského televizního studia. V období 1967–1969 byl režisérem činohry Národního divadla. Poté působil jako umělecký šéf Divadla E. F. Buriana v Praze. V 70. a 80. letech natočil pro Čs. televizi řadu dobově poplatných televizních inscenací a seriálů (např. 1979 *Zákony pohybu*, 1980 *Inženýrská odysea*, 1986 *Gottwald*, 1988 *Chlapci a chlapi*).

- 4 Strnad, Jiří: „Cesta k lidskému štěstí“, *Práce* 32, 27. 4. 1976, s. 5.
- 5 Bechtoldová, Alena: „Patří k Muži z radnice“, *Československá televize* 11, 13. 10. 1976, č. 43, s. 8.
- 6 bý: „Důvěra a spolupráce“, *Rudé právo* 56, 14. 10. 1976, s. 5.
- 7 zr: „Seriál, který se povedl“, *Zemědělské noviny* 32, 19. 10. 1976, s. 5.
- 8 Holý, Josef: „Televizní inspirace“, *Rudé právo* 56, 20. 10. 1976, s. 5.
- 9 Moudrý, Karel: „Dvakrát o Muži z radnice“, *Lidová demokracie* 32, 23. 10. 1976, s. 3.
- 10 *Československé dějiny v datech*. Svoboda, Praha 1986, s. 553.
- 11 pp: „Životní příběh Josefa Pláteníka“, *Mladá fronta* 37, 1. 7. 1981, s. 4.
- 12 Holý, Josef: „Co zůstává“, *Rudé právo* 61, 18. 7. 1981, s. 5.
- 13 Bílek, Petr: „Na obrazovce stranický funkcionář“, *Tvorba* 53, 15. 7. 1981, č. 28, s. 7.
- 14 mp: „Televizní seriál Okres na severu“, *Lidová demokracie* 37, 2. 7. 1981, s. 4.
- 15 zr: „Za skončeným seriálem“, *Zemědělské noviny* 37, 30. 6. 1981, s. 5.
- 16 mp: „Televizní seriál Okres na severu“, *Lidová demokracie* 37, 2. 7. 1981, s. 4.
- 17 js: „Obraz dneška“, *Práce* 37, 2. 7. 1981, s. 5.
- 18 Holý, Josef: „Co zůstává“, *Rudé právo* 61, 18. 7. 1981, s. 5.
- 19 zr: „Za skončeným seriálem“, *Zemědělské noviny* 37, 30. 6. 1981, s. 5.
- 20 Spáčilová, Mírka: „Seriál věnovaný dnešku“, *Svobodné slovo* 37, 30. 6. 1981, s. 5.
- 21 *Československé dějiny v datech*. Svoboda, Praha 1986, s. 560.

Summary

Petr Bednařík: TV Series of Jaroslav Dietl “Muž na radnici” and “Okres na severu” – Their Role in the Broadcasting of Czechoslovak Television and Contemporary Evaluation in the Press

The author devotes to TV series “Muž na radnici” (1976) and “Okres na severu” (1981). Those TV series were according to the script of Jaroslav Dietl. The director was Evžen Sokolovský. The television serial “Muž na radnici” presented the life of the chairman of city people’s committee František Bavor, the second TV serial showed the life of secretary of Communist Party. The author describes the circumstances of the shooting. He analyses the story and the characters. Using the newspapers reviews he illustrates the way of evaluation by the contemporary reviewers. TV series set a good example on which to demonstrate the process of creation of scenic piece in Czechoslovak TV of the time, when ideologic direction was carried out through internal channels (intervention of TV directors), as well as external (authorisation of the Ideologic ad Thematic Plan by the apparatus of the Communist Party).

